

«Литературлуг номчулга» эртеминге тургускан ажилчын программанын аннотациязы.

Программаны «Литературлуг номчулга» эртеминге тургускан календарлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын чанында ооредилге-методиктиг човулелдин бадылааны-биле, Л.С.Кара-оолдун 1-4 класстарга тургусканы эге школанын номчулга программазынга даянып тургустунган.

Өөреникчилерниң номчулга талазы-биле алган билиглеринге, мергежилдеринге, чаңчылдарынга кол негелделер.

1-ги классты доозуп турар уруглар торээн дылынын бугу уннерин болгаш ужуктерин, оларнын кол ылгалын билген турар.

Өөреникчилернин кол мергежилдери болгаш чанчылдары: состерде уннерни ылгап, оларнын туружун тодарадып билир; ажык,ажык эвес уннерни болгаш ужуктерни бот-боттарындан ылгап билири; домактарнын болгаш состернин анализ-синтезтиг сайгарылгазын кылып, домактардан состерни ылгап тывар; улуг болгаш биче ужуктерни шын, чараш,тода бижип билиндирер; бижимел болгаш парламал шриффт-биле бижиттинген состерни, домактарны иштинде слогтап адап ора, шын дужуруп бижип; адаары болгаш бжири дуушкек 4 берге эвес состен тургустунган домактарны адап бээрге, ужуктер кагбайн шын бжири; домак эгезинге улуг ужукту бжири; соолунге улуг секти салыр.

Нарын эвес состерни слогтавайн чугурту номчуп, оларнын шын, меделдиг, аянныг болурун сагыыры; состерни тода адавышаан, домак соолунге интонацияны, домактар аразынга паузаны кылыр; башкынын номчаан азы чугаалаан чуулун кичээнгейлиг дыннаар болгаш утказын сактып алыр; номчаан чуулунге хам аарышкан айтырыгларны харыылаары болгаш башкынын дузазы-биле ООН кол утказын илередири; ону кезектерге чарары; созулелди иштинде номчааш, утказын билип алган шаа-биле чугаалап шыдаар; номчаан номнарынын адын, авторун шын адап билир; номчулганын негелделерин болгаш шынарын шын сагывышаан, номчурунун темпизин дургедедип шыдаары; чыл тончузунде номчурунун дургени 1 минутада 25-35 хире сос; сюжеттиг чуруктар-биле харылзаалыг чугаа тургузары.

Номчаан номнарнын авторун, адын шын сактып ап, 5-8 хире биче хемчээлдиг шулуктерни шээжи-биле аянныг чугаалап билир.

Бижик демдектерин (! ? .- барымдаалап дом актарны шын номчууру; оларнын аразынга ун доктаашкынын кылып билир.

Сюжеттиг болгаш темалыг чуруктарны коруп тургаш, 3-4 домактан тургустунган харылзаалыг аас-даа, бижимел-даа чугааны тургузуп билир.

Долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус-биле таныжылганын туннелинде оореникчилер дараазында кол-кол билиглер болгаш чанчылдарны чедип алыр; чурттап турар республиказынын болгаш найысылалынын аттарын билир; кудумчу кежеринин, транспорту оюп эртеринин , кудумчуга чадаг кижилернин чоруур чурумнарын, орт болдурбазынын чамдык дурумнерин сагып билир; чылдын янзы-буру уелеринде агаар-бойдустун онзагай демдектерин эскерип билир; чурттап турар черинде чанар болгаш кыштаар куштарнын аттарын билир; оларны ылгап шыдаар.

2-ги классты доозуп тургаш, оореникчилер дараазында чуулдерни шингээдип алган турар.

Номчулганын чанчылдары:

Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес состерни будуну-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире состерни слогтарга чарбышаан, шын, медеделдиг номчуп билир; домакка состерни бот- боттарындан адырбайн, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганын темпизи чоорту дургедеп, таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени минутада 35-45 хире сос.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир состерни болгаш домактарны шын, аянын, медеделдиг, илдик чокка, тода дынналдыр номчуп шыдаптар; созуглелде чугула утка илередир состу ун-биле (унну бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 40-50 хире сос. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билир. Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот-онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде номчуп билир.

Созуглел-биле ажыл. Номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир. Чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдерин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптар. Созуглелди боттарынын состери-биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чуулунге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан созуглелдин адын номнун допчузундан тып шыдаары. Башкынын дузазы-биле кезектерге чарып каан созуглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш созуглелдин утказын шын тургузарынга баштайгы чанчылдарны алыр. Шулуку аянын номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

3-ку классты доозуп тургаш, оореникчилер дараазында чуулдерни шингээдип алган турар. Номчулганын чанчылдары:

Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес состерни будуну-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире состерни слогтарга чарбышаан, шын, медеделдиг номчуп билир; домакка состерни бот- боттарындан адырбайн, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганын темпизи чоорту дургедеп, таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени минутада 55-60 хире сос.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир состерни болгаш домактарны шын, аянын, медеделдиг, илдик чокка, тода дынналдыр номчуп шыдаптар; созуглелде чугула утка илередир состу ун-биле (унну бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 65-70 хире сос. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билир. Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот-онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде номчуп билир.

Созуглел-биле ажыл.

Номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир. Чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдерин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптар. Созуглелди боттарынын состери-биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чуулунге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан созуглелдин адын номнун допчузундан тып шыдаары. Башкынын дузазы-биле кезектерге чарып каан созуглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш созуглелдин утказын шын тургузар. Шулуку аянын номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

3-ку классты доозуп тургаш, оореникчилер дараазында чуулдерни шингээдип алган турар. Номчулганын чанчылдары:

Бирги чартык чылда 2-3 слогтардан тургустунган нарын эвес состерни будуну-биле адап, 3-4 слогтарлыг элээн нарын хире состерни слогтарга чарбышаан, шын, медеделдиг номчуп билир; домакка состерни бот- боттарындан адырбайн, утка талазы-биле аразында тудуш холбаалыг кылдыр номчуур; номчулганын темпизи чоорту дургедеп, таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени минутада 55-60 хире сос.

Ийиги чартык чылда утка талазы-биле билдингир состерни болгаш домактарны шын, аянын, медеделдиг, илдик чокка, тода дынналдыр номчуп шыдаптар; созуглелде чугула утка илередир состу ун-биле (унну бедидип азы чавызадып тургаш) ылгап билир; таныш эвес созуглелди номчуурунун дургени 1 минутада 65-70 хире сос. Медээ, айтырыг, кыйгырыг демдектерин барымдаалап, домактарнын аянын ун-биле дамчыдып билир. Аянын номчуурунга белеткенир талазы-биле бот-онаалганы башкыдан алгаш, улуг эвес созуглелди иштинде номчуп билир.

Созуглел-биле ажыл.

4-ку класска. Номчаан чуулунге хамаарыштыр айтырыгларга харыы берип, утказын чугаалап, кол бодалды илередип билир. Чогаалдын киржикчилеринин кылып турар чуулдерин унелеп, чылдагаанын тайылбырлап шыдаптар. Созуглелди боттарынын состери-биле катаптап чугаалаары. Номда бердинген айтырыглар болгаш онаалгаларны номчаан чуулунге хамаарыштыр ажыглап билири: номчаан созуглелдин адын номнун допчузундан тып шыдаары. Башкынын дузазы-биле кезектерге чарып каан созуглелдерге аттар тывар. Абзацтарны барымдаалап тургаш созуглелдин утказын шын тургузар. Шулукут аянын номчуп, доктаадып, тоолдарны ыдып билир.

Литературлуг номчулга эртемнин ооредилге планында туружу

1-4 класстарга «Литературлуг номчулга» эртеминге ниитизи-биле 203 шак кордунген.

1-ги класска неделяда 1 шак чылда – 33шак (ооредилге неделязынын саны – 33);

2-ги класска неделяда 1 шак – 68 шак (ооредилге неделязынын саны – 34);

3-ку класска неделяда 2 шак- 68 шак (ооредилге неделязынын саны – 34);

4 –ку класска неделяда 1 шак – 34 шак (ооредилге неделязынын саны – 34).

Ооредилге –методиктиг комплектинин данзызы:

Клазы	Авторлары	ооредилге номунун ады	Ундурген чылы	Ундурген чери
1 кл	А.А. Алдын-оол, А.Д. Иргит, С.Ч. Иргит	Бодуң номчу.	2020	Ниити өөредилге организацияларынга өөредилге пособиеси.
2 кл	Кара-оол Л .С.	Литературлуг номчулга.	2020	Ниити өөредилге организацияларынга өөредилге пособиеси. Национал школа хөгжүдер институт
3 кл	Кара-оол Л .С.	Литературлуг номчулга	2020	Ниити өөредилге организацияларынга өөредилге пособиеси.

4 кл	Кара-оол Л .С.	Литературлуг номчулга	2020	Ниити өөредилге организацияларынга өөредилге пособиеси.
------	----------------	--------------------------	------	---